

Ірина Шумляєва

к.держ.упр., доц.,

доцент кафедри права та

європейської інтеграції ДРІДУ НАДУ

**Європейський досвід залучення громадян до реалізації публічної політики
на місцевому рівні**

Удосконалення системи управління розвитком територіальної громади тісно пов'язане із застосуванням демократичних засад врядування на місцевому рівні. З кінця ХХ ст. все більше країн прагнуть реалізувати такі принципи демократичного врядування, як відкритість влади, участь громадян, відповідальність перед ними, ефективність діяльності, узгодженість дій. Це передбачає формування відповідних інститутів і механізмів, які б дозволили більш ефективно враховувати потреби громадян під час реалізації публічної політики на рівні самоврядної одиниці.

Низка документів Ради Європи присвячена питанням забезпечення належного рівня публічного управління за участю громадян. Зокрема Рекомендація Rec (2001) 19 «Про участь громадян у місцевому публічному житті», ухвалена 6 грудня 2001 р., передбачає, що зважаючи на те, що рівень довіри людей до обраних інститутів влади падає, а відповідно державні інститути відчують потребу перебудовуватись та відповідати громадськості по-новому з метою підтримки законності ухвалених рішень, необхідно забезпечити на підставі Європейської хартії місцевого самоврядування формування політики, за участю органів місцевого влади, що спрямована на заохочення участі громадян у місцевому публічному житті. Така політика повинна відповідати ряду принципів демократичної участі на місцевому рівні, зокрема, гарантування громадянам права на доступ до чіткої, вичерпної інформації щодо місцевих справ, право висловлюватись про найважливіші рішення, які впливають на їх майбутнє; шукати нових способів піднесення громадянської свідомості та сприяти культурі демократичної участі; підвищувати обізнаність про належність до громади та заохочувати громадян брати на себе відповідальність і робити внесок у життя свої громад; приділяти більше уваги зв'язкам між органами державної влади та громадянами та заохочувати місцевих лідерів до співпраці, уважно ставитись до їх вимог і очікувань з метою забезпечити належну відповідь на потреби; звернути особливу увагу на ті категорії громадян, які стикаються із більшими труднощами у процесі участі, або на тих, хто де-факто залишився на узбіччі місцевого публічного життя; визначити потенціал дітей та молоді для стабільного розвитку місцевих

громад; визнати значення співпраці із громадськими організаціями як із важливими партнерами тощо [3, с. 16 – 17].

Досвід демократичних держав світу засвідчує, що якість вирішення практично всіх питань місцевого значення та реалізація відповідних повноважень суб'єктами місцевого самоврядування залежить від тісної співпраці місцевих органів влади з жителями територіальної громади. Набутий позитивний спільний досвід України та європейських організацій щодо вирішення питань місцевого розвитку вже засвідчив, що добробут територіальної громади та її успішний розвиток значною мірою залежить від формування партнерських відносин та координації спільної діяльності при вирішенні місцевих проблем в системі влада-громада шляхом встановлення механізмів партнерства між державним та приватним секторами задля розв'язання місцевих пріоритетних проблем та моніторингу процесу за участю всіх сторін. Тому нині поширення набув термін «соціальне партнерство», який ще донедавна застосовувався тільки як засіб досягнення соціального балансу між найманими працівниками, роботодавцями та державою, а зараз використовується як один з елементів взаємодії на місцевому рівні між громадою, органами місцевого самоврядування та органами державної влади. До них також долучаються у якості окремих сторін бізнесові структури, підприємства різних форм власності. Соціально-партнерські відносини у сфері місцевого самоврядування відповідно виникають між членами територіальної спільноти та органами місцевого самоврядування. Перевагою соціально-партнерських відносин є рівноправна участь усіх суб'єктів на місцевому управлінському рівні у формуванні та реалізації публічної політики. Такі відносини можуть закріплюватись на місцевому рівні Угодою про соціальне (міжсекторне) партнерство. Деталізація відносин залежно від різних питань місцевого життя може здійснюватися спеціальними додатковими договорами про взаємодію, як це робиться у Великій Британії.

Слід відзначити позитивний досвід Нідерландів, де ще на початку 1980-х рр. був прийнятий закон про добробут населення, який спрямований на забезпечення потреб населення. Головним принципом політики залишається соціальне партнерство та пошук досягнення консенсусу у суспільстві. Наприклад, із бюджету м. Гааги 5% передбачено на завдання взаємодії із населенням. Кожен муніципалітет має свої наукові відділи, які займаються потребами жителів, їх думками, претензіями тощо. Так, у невеликому містечку Арнем проводяться близько 20 опитувань щорічно, ведеться статистика, постійний моніторинг громадської думки, що є підставою для вироблення соціальної політики у місті, яка відповідає запитам мешканців. Якщо має проводитись будь-яке будівництво, то обов'язково проводяться консультації із населенням, громадськими організаціями. Муніципалітет може передати виконання деяких своїх функцій органу територіального громадського самоврядування [1, с. 25].

Це відповідає принципам, закріпленим у Рекомендації № 113(2002) Ради Європи «Про відносини між громадськістю, місцевою радою й виконавчою владою в місцевій демократії (інституційні рамки місцевої демократії)». Нею передбачено, що для функціонування місцевої демократії важливо, щоб зв'язки між місцевими органами влади, обраними представниками й громадськістю, зміцнювалися, зокрема шляхом створення дорадчих рад з різними категоріями населення та сприяння їх діяльності; інформування громадськості про публічну політику місцевої влади, оприлюднення рішень або інформації про перебіг обговорення громадських справ за допомогою різних методів; закріплення законом норми щодо публічності проведення засідань місцевих рад, а також можливість для громадян ставити запитання під час засідань ради, надання можливості постійного консультування з обраними представниками та посадовими особами органів місцевого самоврядування; забезпечення доступу громадян до офіційних документів; існування на місцевому рівні інституту уповноваженого з прав людини [2, с. 35].

Незважаючи на існуючі ризики залучення громадян до прийняття рішень місцевого значення (ускладнення процесу прийняття рішень через розширення кількості учасників управлінської діяльності, некомпетентність громадян, необхідність узгодження інтересів різних верств населення, відповідне збільшення матеріальних витрат), їх участь у формуванні та реалізації публічної політики на місцевому рівні дозволяє приймати рішення, спираючись на реальний настрій людей, більш конкретні знання про актуальні проблеми, які потребують нагального вирішення, дозволяє оцінити ставлення населення до рішень, які приймаються чи прийняті. Органи місцевого самоврядування повинні зрозуміти важливість залучення жителів до активної участі у процесах управління. Саме тісний контакт з місцевими радами та їх виконавчими органами допоможе жителям дізнатись про складність тих питань місцевого значення, які вирішуються посадовцями та зрозуміти як важко вирішувати велику кількість серйозних проблем за наявності обмежених ресурсів.

Список використаних джерел

1. Гаврилова И. Н. Местное самоуправление и социальное партнерство в Нидерландах / И. Н. Гаврилова // Государственная власть и местное самоуправление. – 2005. – № 4. – С. 24 – 26.
2. Рекомендація № 113(2002) Ради Європи «Про відносини між громадськістю, місцевою радою й виконавчою владою в місцевій демократії (інституційні рамки місцевої демократії)» // Бюлетень інформації Ради Європи в Україні. – К. : ТОВ «Центр ІТ», 2005. – 88 с.
3. Рекомендація Ради Європи Rec(2001)19 «Про участь громадян у місцевому публічному житті» / Бюлетень Бюро інформації Ради Європи в Україні. – К.: ТОВ «Центр ІТ», 2005. – 88 с.